

ZESZYTY CZELADZKIE

9-2003

CENTRALA

ZESZYTY CZELADZKIE

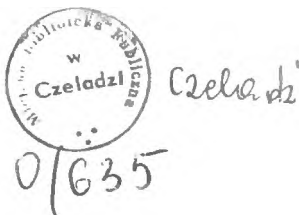
9-2003

Zeszyty czeladzkie 9/2003

Wydawca:

Stowarzyszenie Miłośników Czeladzi

Czeladź, ul. 1 Maja 27

Projekt zaproszenia i dyplomu :

JAN POWAŁKA

Opracowanie redakcyjne: Ewa Ambroży

Korekta: Antoni Krawczyk, Artur Rejda

Zdjęcia:

ze zbiorów SMCz i Foto-Art St. Michalski

Projekt znaku polecenia „R-ki”:

Józef Kuczborski

Projekt koperty:

Antoni Krawczyk, Ewa Galbas

Wydano dzięki finansowemu wsparciu Urzędu Miasta w Czeladzi
i Górnośląskiego Banku Gospodarczego O/Będzin

Przygotowanie komputerowe: Ewa Ambroży, Mariusz Stando

Druk: OL-DRUK, Czeladź, ul. Sportowa 1

20 LAT

***STOWARZYSZENIA
MIŁOŚNIKÓW CZELADZI***

1983

2003

HONOROWY PATRONAT NAD
OBCHODAMI 20-LECIA
STOWARZYSZENIA MIŁOŚNIKÓW CZELADZI
OBJĘLI

Senator RP
Tadeusz Wnuk

Starosta Będziński
Bożena Respondek

Przewodniczący
Rady Miejskiej w Czeladzi
Janusz Gątkiewicz

Burmistrz
Miasta Czeladź
Marek Mrozowski

Szanowni Państwo,

Jest mi niezmiernie miło, że mogę polecić Czytelnikom kolejny numer Zeszytów Czeladzkich, tym razem traktujący o tradycji i dniu dzisiejszym Stowarzyszenia Miłośników Czeladzi, jednej z czołowych organizacji pozarządowych w Powiecie Będzińskim.

Obchodzone obecnie dwudziestolecie działalności tego Stowarzyszenia świadczy nie tylko o jego bogatej historii, ale jest dowodem wielkiego umiłowania przez Członków, swojego miasta i swojej ziemi.

Doceniam wszelkie inicjatywy Stowarzyszenia i jego aktywny udział w życiu kulturalnym miasta i powiatu.

Jestem świadoma ogromnej roli Stowarzyszenia w upowszechnianiu wiedzy o mieście i regionie, w podtrzymywaniu tradycji, propagowaniu sztuki czeladzkich twórców.

Jest Ono także inicjatorem szeregu imprez regionalnych, wystaw fotograficznych, organizuje wykłady, prelekcje i konkursy dla szkół, wydało już wiele publikacji dotyczących historii Czeladzi,

Doceniając to wszystko, co czyni w celu propagowania rodzimej kultury i sztuki, przyznano Stowarzyszeniu w tym roku Nagrodę Starosty Będzińskiego w dziedzinie upowszechniania kultury „Kasztelanę”, Nagrodą tą obdarowywani są wybitni twórcy, którzy kształtują kulturalne oblicze naszego powiatu, dodają mu splendoru i popularyzują w kraju a nawet poza jego granicami.

Gratulując Członkom Stowarzyszenia Miłośników Czeladzi wspaniałego jubileuszu, życzę dużo satysfakcji i zadowolenia z dalszej aktywnej działalności na niwie kulturalno-społecznej miasta i powiatu.

Bożena Respondek

Bożena Respondek
Starosta Będziński

20 lat w blisko 750-letniej historii Czeladzi to zaledwie chwila, ale w działalności dla dobra miasta to bardzo wiele. Stowarzyszenie Miłośników Czeladzi jest właśnie taką organizacją społeczną: skupia ludzi dobrej woli, pasjonatów rozmiłowanych w opisywaniu, spisywaniu i uzupełnianiu dziejów miasta i ludzi, którzy zasługują na pamięć. Członkowie Stowarzyszenia przykładają też wielką wagę do upowszechniania tej wiedzy wśród młodego pokolenia.

W Stowarzyszeniu nie brakuje osób, dla których dzieje Czeladzi to dzieje ich rodzin, a i niejednokrotnie losy ich samych. Wielu z nich to świadkowie ważnych wydarzeń w dziejach miasta, historii, która działa się na ich oczach.

Jubileusz Stowarzyszenia jest nie tylko okazją do chwili refleksji nad tym co zdarzyło się w ciągu minionego czasu, ale również do rozważań o przyszłości, o tym, co dla tego miasta należy zrobić w najbliższym czasie.

Z tej okazji chcę również podkreślić dobrą współpracę Stowarzyszenia Miłośników Czeladzi z miastem, gotowość do udziału w wielu przedsięwzięciach proponowanych i realizowanych przez Urząd Miasta.

Z okazji Jubileuszu 20-lecia życzę wszystkim członkom Stowarzyszenia wytrwałości w odkrywaniu tajników przeszłości i wielu dobrych pomysłów na rozstawianie imienia naszego miasta, naszej wspólnej Czeladzi.

Marek Mrozowski

Burmistrz Czeladzi

HISTORIA STOWARZYSZENIA

Rok 2003 to rok kilku jubileuszy związanych z ruchem regionalnym w Czeladzi: to 20-lecie działalności Stowarzyszenia Miłośników Czeladzi, 70 rocznica powstania Koła Regionalnego w Czeladzi i 35-lecie powołania koła Towarzystwa Miłośników Zagłębia Dąbrowskiego w naszym mieście.

Początków zainteresowania regionami należałoby doszukiwać się jeszcze przed I wojną światową. Że Czeladź może być terenem ciekawym turystycznie udowodnił znakomity rysownik Michał Elwiro Andriolli, który w 1887 r. zwiedzał kopalnię *Ernest* (późniejsza kop. *Czeladź*) i oprócz opisu, wykonał cykl rysunków poświęconych tej kopalni i Czeladzi.

To tu w Czeladzi, w 1903 r. żona dyrektora kopalni *Saturn* Bronisława Kondratowiczowa wykonywała zdjęcia starego budownictwa drewnianego (zapewne pierwszym na tym terenie aparatem fotograficznym), a wykonane fotografie przysyłała do Warszawy do Towarzystwa Etnograficznego.

To tu występował z odczytami na temat przeszłości miasta Marian Kantor-Mirski, autor pierwszej monografii Zagłębia Dąbrowskiego, wydanej w 1931 r. To prawdopodobnie w wyniku popularyzacji historii miasta przez Kantora-Mirskiego, w październiku 1932 r. grono osób postanowiło gromadzić się raz w tygodniu, aby wygłaszać referaty i prowadzić dyskusje na aktualne tematy. Po kilku zebraniach nazwano to stowarzyszenie Kołem Regionalnym, a pracę ukierunkowano na zagadnienia regionalizmu. Do historii przeszło zorganizowane 4 lutego 1933 roku w Starym Ratuszu (wówczas sala Sądu Grodzkiego) seminarium poświęcone temu zagadnieniu, na którym referaty wygłosili: Bogdan Domański (*Regionalizm: jego cele i zadania*), Maria Niedźwiedziówna (*Regionalizm podhalański*), Roman Sypień (*Sprawa regionów*) i Bogusława Gruszkówna (*Regionalizm w literaturze*).

Od marca 1933 r. Koło rozpoczęło nawet wydawanie własnego czasopisma pt. *Nasz Region* - ukazały się dwa numery datowane na marzec i kwiecień - maj 1933 r. Działalność tego koła nagle urwała się.

W latach następnych na terenie Czeladzi działał Jan Szczepanik. Wydawał gazetę lokalną pt. *Biuletyn Czeladzki* (ukazały się dwa – trzy? numery). Opracował też parę jednodniówek, takich jak: *Straży Pożarnej*, *Sokoła*, *Związku*

BIULETYN CZELADZKI

Cena
20 gr.

czasopismo regionalne
informacyjno-oświatowe

Rok I.

Czeladź, luty.

Nr. I.

JAN SZCZEPANIAK.

ROMAN MUSIALIK

w 16-stą rocznicę śmierci.

„Rzadko uśmiech osiada na tem bładem czole,
Okryła je troskami, tajemnicza głucha
Melancholija, co moją naznaczyła dole...
A gdy je czasem ogień mego pali ducha,
Na pierś spada głowa - i głąg nocnych-słucha...
Marzenia uleciały i trupia ironja
U wrót mego domu, pełna zgrzytów stoi,
Szczery zęby - i ręką wskazuje na błonia
I na pola, gdzie rośnie kwiat tęsknoty mojej,
Arabeskami zdobny... Mgła nad moją głową
Leci milcząco ciemną, zda się gromów chimurą
I słychać z niej czasami smętną pieśń grobową,
Krakanie czarnych kruków—żałośnie ponuro...”

Roman Musialik — Autoportret.

Przeczytaćie? Wsłuchajcie się mocno.
Słyszycie?... „Smętną pieśń grobową”, bijącą
z poza tych prostych rymów i jeszcze prost-
szych słów... Mękę, ból, gorycz, żal...

Widzicie?... błonia szerokie, pola złociste,
promiennność słońca, jasność dnia i dal... dal
beźmierną, niedosięglą... Hej!... Życiel... a da-
lej — ohydnie roześmianą mordę „trupiej
ironji”, zwróconą w błyszczące oczy, blade
gorączką czoło, naznaczone stygmatem śmierci...
Słyszycie?... Widzicie?... Czujecie?... Ro-
zumiecie tedy tragedję młodego serca, tę-
tniącego milionem serc ludzkich, by cierpieć
i walczyć za miliony, tragedję wolnego, wspa-
nianego ducha, spragnionego szczytów strze-
listych i wyżyn niebosiężnych, tragedję Poety
i Człowieka, co szesnaście lat temu, ciało swe
oddal umiłowanej Matce—Ziemii, a Ducha

swego zaklął w białe karty książki, by żywych
prowadzić ku czasom, co nastaną — jak
mówił:

„GDY MNIE JUŻ NIE BĘDZIE...”

Szan. Panu

JANOWI WIECZORKOWI
poświęcam.

Drzewa się w lesie zielone ubiorą,
Pierwiosłki jasne na mogiłach wzrosną,
Ziemia zrzućwszy myśl senną i chorą,
Będzie się cała cieszyć nową wiosną.
Ustąpi z czoła ta martwość wieczna,
A jasność pragnień, czynów jej oprzędzie,
I ziemia stanie się taka słoneczna,
Gdy mnie już tutaj nie będzie...
Słońko się złote radością zaśmieje,
I znów ożyje nasza ziemia szara,
I pierś napęlni ją olbrzymie nadzieje,
I w siły własne wielką świętą wiarą.
Włócher przestanie wyć pieśnią okrutną,
Bo pieśń wesela rozlegnie się wszędzie,
Zmęczonym sercom przestanie być smutno,
Lecz mnie już tutaj nie będzie...”

Urywów — w listopadzie 1913 r.

Altanka Niemcewicza.

* * *
Roman Musialik urodził się w Czeladzi,
dnia 9 sierpnia 1896 r., z ojca Józefa i mat-
ki Marji z Rudawskich.

Latę dziecięce spędził przy rodzicach
w domu. Mając lat 14 ukończył szkołę pow-

*Pierwsza strona Biuletynu Czeladzkiego Nr 1 wydawanego przez
Jana Szczepanika.*

Podoficerów Rezerwy oraz Kalendarzyk Monograficzny Czeladzi na 1937 rok. Jest to niemal jedyne źródło wiadomości o Czeladzi okresu międzywojennego. Te indywidualne próby nie mogły jednak wypełnić pustki powstałej po Kole Regionalnym.

Przyszła wojna, a po niej wraz z odrodzeniem państwa nie odrodził się ruch regionalny. Nastął czas wielkiej polityki. Wielkie hasła walki klas, dyktatury proletariatu przyćmiewały ambicje lokalne. Hasła internacjonalizmu skutecznie tłumili lokalne zapędy do troski o własne miasto czy region. Miłość do tego co najbliższe trąciła drobnomieszczaństwem.

Przełom zaczął się w październiku 1956 roku, a pełny rozkwit towarzystw regionalnych dopiero w latach sześćdziesiątych. W krótkim czasie powstają na Śląsku: Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Tarnogórskiej, Towarzystwo Miłośników Ziemi Bielsko-Bialskiej, a następnie towarzystwa regionalne: Mysłowic, Chorzowa, Ziemi Gliwickiej, Siemianowic, Zabrze, Rudy Śląskiej, Ziemi Tyskiej, Ziemi Rybnickiej, Ziemi Pszczyńskiej itd.

A w Zagłębiu? Dopiero 5 października 1965 roku z inicjatywy małej grupy patriotycznie nastawionych Zagłębian tworzy się Towarzystwo Miłośników Zagłębia Dąbrowskiego (TMZD). Jego tymczasowym prezesem został wybrany Jan Dorman (dyrektor Teatru Dzieci Zagłębia w Będzinie). W skład tegoż tymczasowego zarządu wybrano także Marię Nogajową (kierowniczkę Biblioteki Miejskiej w Czeladzi). Statut Stowarzyszenia uzyskał zatwierdzenie Wojewódzkiej Rady Narodowej w Katowicach dopiero 10 grudnia 1966 roku. Wyboru stałego zarządu TMZD dokonano w 1967 roku. Prezesem został wybrany Władysław Doroszewski, jego zastępcą - Lucjan Balcerowski. Powołano sekcje: dokumentacji fotograficznej, historyczną, literacką i prelegentów. Terenem działania chciano objąć całe Zagłębie przez powołanie lokalnych, miejskich kół. W Czeladzi do założenia koła TMZD doszło 18 stycznia 1968 roku. Zebranie organizacyjne odbyło się w sali MRN przy ul. Bytomskiej. Prezesem został wybrany Zdzisław Zarębski, wiceprezesami: Ludwik Rutkowski i Honorata Baryłowa. W skład zarządu weszli: Janina Szyjowa, Maria Nogajowa, Anna Zarębska, Tadeusz Waroński, Stanisław Wierzba i Marek Lewicki. Koło zabrało się energicznie do działania, organizując odczyty, wieczory wspomnień, wystawy prac fotograficznych i malarskich oraz wieczorki. Zdaniem wiceprezesa TMZD Lucjana Balcerowskiego koło czeladzkie należało do najlepiej pracujących. O pracy innych kół tenże Balcerowski pisał z goryczą, że „*niewiele robiono a dużo radzono... Chciano -wiele - organizować konkursy, inwentaryzować zabytki, popularyzować region, wydawać informatory, kalendarzyki kieszonkowe i ścienne, założyć bibliotekę regionalną... radzono, ra-*

dzono". Walne Zebranie TMZD odbyło się 8 czerwca 1971 r. w Będzinie. Z Czeladzi do władz kandydowali: Tadeusz Waroński, Maria Nogajowa, Zdzisław Zarębski, Janina Wiprzycka. Stanisław Wierzba i Lucjan Rutkowski. Zebraniu przewodniczył prof. Józef Mazur, rodem z Czeladzi. Nie doszło jednak do ukonstytuowania się zarządu. Nikt z nowo wybranych członków zarządu nie podjął działalności. TMZD upadło.

Koło czeladzkie nie zaprzestało działalności i pracowało jeszcze przez trzy lata - do 1974 roku. W tej sytuacji czeladzcy regionaliści postanowili powołać Towarzystwo Miłośników Czeladzi - opracowano nawet plan pracy na 1975 rok, jednak nie uzyskano zgody na jego działalność.

A potem? Zaostrzona walka polityczna i wprowadzenie stanu wojennego w 1981 r. spowodowało zamarcie życia kulturalnego. Gdy powstał Patriotyczny Ruch Odrodzenia Narodowego (PRON) dążący do unormowania i odnowy politycznej i kulturalnej, zrodziła się inicjatywa reaktywowania Koła Miłośników Czeladzi. Do pierwszego zebrania organizacyjnego doszło 25 stycznia 1983 roku. W Klubie *Jubilat* (obok Filii 1 Miejskiej Biblioteki Publicznej), mającego wówczas siedzibę przy ul. Szpitalnej, zgromadziło się około 50 osób. W wyniku dyskusji nad statutem uchwalono nazwę - Stowarzyszenie Miłośników Czeladzi - i wybrano zarząd w składzie: przewodniczący Władysław Kwaśniak, wiceprzewodniczący Henryk Gajdka, sekretarz Anna Zarębska, skarbnik Czesława Terminińska oraz przewodniczących komisji problemowych, poprzez które chciano rozwijać działalność stowarzyszeniową.

Pierwszy okres działalności poświęcono sprawom organizacyjnym koła: dokonano rejestracji stowarzyszenia w Urzędzie Miejskim (decyzję o rejestracji wydał Naczelnik Miasta Józef Bywalec), uzyskano lokal w podziemiach Ośrodka Zdrowia po dawnym Klubie *Medyk* na osiedlu Nowotki, założono konto w NBP w Czeladzi i opracowano plan działania na najbliższy okres.

Kolejne, drugie zebranie ogólne odbyło się 24 czerwca 1983 roku, już we własnym lokalu. Rozgorzała ożywiona dyskusja nad planami dotyczącymi kierunków działania: postulowano zainteresowanie władz miejskich lochami pod Rynkiem, zbieranie materiałów o ludziach zasłużonych dla miasta, proponowano także czynić starania o powstanie muzeum miejskiego oraz o godne upamiętnienie udziału czeladzian w powstaniach śląskich. Wyłynął też postulat, aby powrócić do starych nazw ulic i obiektów.

Pierwszy rok działalności - rok 1983 - upłynął pod znakiem naszej wielkiej aktywności. Stowarzyszenie brało udział w „Dniach Zagłębia”, w czasie których sprzedawało swoje pierwsze wydawnictwa : *Wspomnienia powstańca 1863* autorstwa Antoniego Rączaszka i Wojciecha Wróbla, *Z przeszłości Zagłę-*

bia Dąbrowskiego Mariana Kantora-Mirskiego i *Stara Czeladź (teczka rysunków)* Marii Nogajowej. Stało się to możliwe dzięki dobrze układającej się współpracy z Miejską Biblioteką Publiczną (i z jej dyrektorem Alicją Wątkową), która bezpłatnie powieliła wspomniane opracowania.

Przeprowadzono ankietę na temat *Co mi się w Czeladzi nie podoba?* Wpłynęło 275 prac ze szkół podstawowych i 60 z Zespołu Szkół Średnich. Ankieta wykazała, iż młodzież ostro postrzegając występujące w mieście braki i niedociągnięcia, pragnęła poprawy istniejącego stanu a wypowiedzi swe kończyła najczęściej oświadczeniem, że kocha swoje miasto i pragnie w nim żyć. Wynikające z ankiet wnioski przekazano Urzędowi Miejskiemu.

Stowarzyszenie było także organizatorem konkursu (dla szkół podstawowych) na znajomość historii Czeladzi. Finał odbył się 3 czerwca w Hali Jubileuszowej, a młodzi laureaci otrzymali dyplomy „Przewodnik po Czeladzi”.

O swej pracy i zamierzeniach członkowie SMCz mówili na sesji MRN 29 listopada 1983 roku. Akceptując naszą działalność MRN postanowiła nam pomóc, także finansowo.

Rok 1984 to trudny okres zarówno w życiu kraju, jak i w naszym stowarzyszeniu. Praca w sekcjach stała się fikcją. Rozmowy indywidualne z ich przewodniczącymi nie przyniosły poprawy. Nadszedł czas, by zastanowić się poważnie nad sensem dalszej działalności. Szukaliśmy odpowiedzi na pytania: co szwankuje w naszej pracy? Dla kogo pracujemy? Członkowie zarządu nie podejmowali samodzielnej pracy, a szeregowi członkowie - nie znajdowali czasu na uczestniczenie w zebraniach ogólnych itd. Mimo tych trudności udało nam się nawiązać bliższą współpracę z Liceum Ogólnokształcącym, którego dyrektorem była wówczas Elżbieta Kordos i wspólnie (6 kwietnia) zorganizowaliśmy spotkanie poświęcone twórczości Romana Musialika - czeladzkiego poety (1896-1919). Dzięki pomocy rodziny poety udało nam się wydać jego *Wiersze wybrane* (jak wszystko w owych czasach w formie powielaczowej).

W roku 1985 prezes Władysław Kwaśniak, złożony chorobą i zrażony niepowodzeniami, złożył rezygnację ze swej funkcji. Komisarycznym przewodniczącym Zarządu został (w 1986 r.) Antoni Krawczyk, który już wówczas znany był ze swej aktywnej działalności na terenie szkół. Sprawężywienia działalności Stowarzyszenia podjął Artur Rejdak i na prezesa SMCz zaproponował osobę dobrze znaną czeladzkiej społeczności (z racji działalności w harcerstwie) Antoninę Zofię Sołtysik. Zebranie ogólne, które odbyło się 24 marca 1987 r. zaaprobowало te zmiany personalne i praca w Stowarzyszeniu znowu ruszyła.

W tymże 1987 roku miał miejsce odczyt Romana Drewniaka o Polskiej

Macierzy Szkolnej połączony z przekazaniem Miejskiej Bibliotece Publicznej sztandaru PMS koła Piaski z 1917 roku. Sztandar ten został poświęcony 21 stycznia 1917 r. przez prefekta ks. Boratyńskiego i przekazany piaskowskiemu kołu PMS. W czasie okupacji przechowywał go p. Weidel. Po wojnie zapomniany, odkryty dopiero w 1982 r. przez Władysława Kwaśniaka.

Natomiast rok 1988 zaowocował wydaniem folderu *Czeladź - historia - walka - dzień dzisiejszy* w opracowaniu Romana Szenka i broszury Ludwika Musioła *Początki miasta Czeladzi*. Wystosowaliśmy wniosek do Miejskiej Rady Narodowej o oznaczenie czeladzkich zabytków; byliśmy też inicjatorami wystawy zdjęć *Czeladź w starej fotografii* w Hali Jubileuszowej oraz wieczornicy z okazji 70 rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości.

Rok 1989 to apel do MRN o przywrócenie historycznych nazw niektórym ulicom miasta, petycja do Rady Wojewódzkiej PRON w Katowicach o umieszczenie pomnika Józefa Piłsudskiego na Rynku w Czeladzi oraz opracowanie i wydanie poprzez Urząd Miejski tekstu: *Przywilej Miasta Rzplitey Wolnego Czeladzi, nadanego przez króla Stanisława Augusta Poniatowskiego 27 kwietnia 1792 roku*.

W roku 1990 wydaliśmy zebrane przez Władysława Kwaśniaka *Czeladzkie legendy*, Artura Rejdaka i Stanisława Ogłódka album *Czeladź w dawnym obiektywie*, A. Rejdaka *Czeladzkie sądy*. Wł. Kwaśniak i A. Rejdak opracowali *Aneks do planu miasta Czeladzi*, a A. Rejdak *Herby miasta Czeladzi*. Natomiast rok 1991 przyniósł wydawnictwa: *Był w Czeladzi uniwersytet* Wł. Kwaśniaka, *Odwiedzili Czeladź* A. Rejdaka, *Czeladź - pola, drogi i ulice* Wł. Kwaśniaka oraz tegoż: *Działalność społeczna ks. Bolesława Pieńkowskiego w Czeladzi*.

Od października 1991 r. Stowarzyszenie podjęło współpracę z lokalną gazetą *Echo Czeladzi*, wypełniając jej część historyczną dotyczącą miasta w rubryce *Echa dawnej Czeladzi*. Autorami artykułów najczęściej byli: Władysław Kwaśniak, Antoni Krawczyk i Artur Rejdak, który współpracował także z redakcją Magazynu *Ekspres Zagłębiowski*.

W 1992 roku podjęliśmy starania o wydanie książki Czesławy Niemyskiej-Rączaszkowej *Czeladź- opowieść o mieście*. Dzięki ówczesnemu burmistrzowi miasta Eugeniuszowi Bliźnickiemu doszło do jej wydania (wydawcą był Urząd Miasta Czeladź). Promocja wydawnictwa odbyła się w Miejskiej Bibliotece Publicznej już w marcu. Natomiast my wydaliśmy kolejne pozycje opracowane przez Władysława Kwaśniaka: *Powstania Śląskie a Czeladź* i *Polska Macierz Szkolna w Czeladzi*.

Z naszej inicjatywy w 1992 roku odbyły się w mieście uroczystości upamiętniające dokonania czeladzkich harcerzy poległych w latach drugiej wojny światowej. W ich trakcie wmurowano i poświęcono w kościele pw św. Stanisława BM brązową tablicę pamiątkową.

I tak minęło 10 lat działalności Stowarzyszenia. Działalności mającej na celu poznanie i propagowanie historii miasta, badanie przeszłości, docieranie do dokumentów i przybliżanie mieszkańcom różnych faktów historycznych pozwalających lepiej zrozumieć wszelkie zawirowania dziejowe dotyczące Czeladzi, działalności pobudzającej do lepszego poznania miasta, w którym przyszło nam żyć. Rok jubileuszowy skłonił nas do podsumowań i stwierdzenia, że możemy pochwalić się niezwykle bogatym dorobkiem wydawniczym i popularyzatorskim, że dzięki naszemu aktywnemu udziałowi w Komisji Historycznej (powołanej w 1988 r. przez Naczelnika Jerzego Matyję) udało się przywrócić lub zmienić nazwy 22 ulic i zmienić 3 osiedli, że dzięki naszej pracy coraz więcej młodzieży bierze udział w konkursach wiedzy o Czeladzi, że czeladzianie coraz częściej sięgają po materiały o swoim mieście.

Uroczyste – z racji jubileuszu – spotkanie członków, sympatyków i władz miasta odbyło się 15 kwietnia 1993 r. w sali SDK „Odeon”. Obchody uświetniły występy młodzieży szkolnej i zespołu artystycznego Związku Emerytów i Inwalidów w Czeladzi.

Przy okazji jubileuszowych podsumowań okazało się, że istnieje ogromne zapotrzebowanie na wszelkie drukowane informacje o Czeladzi, że jest paląca wręcz potrzeba systematycznego dostarczania wiadomości o ważnych obiektach w mieście, o ludziach związanych z Czeladzią, o pracach Stowarzyszenia i jego odkryciach. Wówczas to podjęto decyzję o wydawaniu *Zeszytów Czeladzkich*, wydawnictwa cyklicznego, które zawierać będzie materiały i dokumenty dotyczące przeszłości miasta i regionu. Pierwszy numer *Zeszytów* ukazał się w 1983 r. dzięki współpracy z Sosnowiecką Oficyną Wydawniczą „Sowa-Press” i zawierał artykuły o początkach Czeladzi, o herbach miasta, o sądach, o drogach i ulicach. Mimo dużego (jak na Czeladź) nakładu, książki zabrakło już po kilku miesiącach.

Drugie dziesięciolecie działalności Stowarzyszenia Miłośników Czeladzi rozpoczęło się od przekazania przez rodzinę państwa Kordaszewskich, na rzecz Miejskiej Biblioteki Publicznej, dokumentów i zdjęć Marii Nogajowej. W styczniu 1994 r. Miejska Biblioteka Publiczna (wówczas Centrum Oświatowo-Kulturalne) przygotowała monograficzną wystawę prac i dokumentów związanych z jej osobą, a 8 marca 1994 r. Bibliotece nadano imię tej znanej czeladzianki. Urząd Miejski zakupił i wydał formie teczki rysunki dawnej Czeladzi autorstwa malarki.

Kolejne lata pracy SMCz to w dalszym ciągu upowszechnianie wiedzy o mieście i regionie poprzez działalność wydawniczą, to organizacja konkursów wiedzy o Czeladzi dla różnych poziomów nauczania, to podejmowanie szerokiej współpracy z innymi towarzystwami regionalnymi działającymi na naszym terenie, to udział w regionalnych i krajowych Sejmikach Towarzystw Kultury, to ciągle zaznaczanie obecności w życiu miasta i regionu.

Zarządy wybierane na kolejnych zebraniach sprawozdawczo- wyborczych kontynuowały linie działania wytyczone przez pierwsze władze Stowarzyszenia. Było to tym bardziej możliwe, że kolejne gremia decyzyjne skupiały osoby już wcześniej aktywnie działające. Tak też i było 25 kwietnia 1994 r., gdy na przewodniczącą ponownie wybrano Zofię Sołtysik, zastępcą ds. historycznych został Władysław Kwaśniak, zastępcą ds. organizacyjnych Artur Rejdak, sekretarzem Antoni Krawczyk a skarbnikiem Józef Łątka.

W tym samym składzie ukonstytuowały się władze wybrane 21 kwietnia 1998 r. Zarząd podkreślił wówczas bardzo dobrą współpracę z władzami miasta, bez pomocy których nie była by możliwa tak szeroka działalność wydawnicza i popularyzatorska prowadzona przez Stowarzyszenie. Członkowie chwalili też współpracę z wieloma archiwami m.in. w Łodzi, w Kielcach, w Katowicach i archiwami zagranicznymi, prowadzoną przez Władysława Kwaśniaka i Józefa Łyżwińskiego, a która umożliwiła uzupełnienie i pogłębienie wiadomości o historii Czeladzi, pozwoliła na dotarcie do wielu dokumentów źródłowych. Zwrócono też uwagę na udział w spotkaniach towarzystw regionalnych w Chorzowie, Klimontowie, Dąbrowie Górniczej. Podsumowano działalność dydaktyczną, dotyczącą głównie regionalizmu, prowadzoną w czeladzkich szkołach.

Ostatnie zebranie sprawozdawczo-wyborcze, które odbyło się 17 kwietnia 2002 roku, przyniosło wiele zmian we władzach Stowarzyszenia. Zrezygnowali z pracy w Zarządzie (motywuując podeszłym wiekiem) ludzie, którzy wnieśli ogromny wkład w rozwój i dokonania naszej organizacji – Zofia Sołtysik, Władysław Kwaśniak, Józef Łyżwiński i Józef Łątka. W uznaniu ich olbrzymich zasług, nadano im tytuły Honorowego Członka Zarządu SMCz. Na wniosek ustępującego Zarządu, zebranie podjęło uchwałę o nadaniu tytułu „Honorowego Członka Stowarzyszenia Miłośników Czeladzi” - Januszowi Domagalikowi, Czesławowi Słani i Zygmuntowi Szkocnemu – sławnym czeladzianom, utrzymującym kontakty z naszym miastem. Nowy zarząd - w składzie: przewodniczący- Antoni Krawczyk, zastępcy-Artur Rejdak i Ryszard Tarnówka, sekretarz- Ewa Ambroży, skarbnik- Bożena Plutecka, członkowie: Jerzy Nowak i Paweł Wąsowicz, obiecał, że będzie kontynuował kierunki działań wypracowane przez poprzednie Zarządy.

Udział w życiu miasta

Jak już wspomniano wcześniej, w ciągu swojego kolejnego dziesięciolecia, Stowarzyszenie, stale zaznaczało swoją obecność w życiu miasta i starało się przypominać mieszkańcom zarówno o wydarzeniach ważnych dla miasta, jak i o ważnych dla Czeladzi ludziach. Tak też było w 1994 r., w którym przypadała 50 rocznica śmierci i 120 rocznica urodzin księdza Bolesława Pieńkowskiego. Wówczas z inicjatywy Stowarzyszenia wmurowano w Kościele św. Stanisława BM tablicę, upamiętniającą budowniczego tej świątyni i zasłużonego społecznika Czeladzi. Tablicę wykonano według projektu Witolda Majcherczyka – naszego członka.

Uczestniczyliśmy w roku 1995 w odsłonięciu obelisku na miejscu zburzonej przez Niemców Synagogi oraz obchodach Jubileuszowych Szkoły Podstawowej Nr 3 i nadania jej imienia Janusza Korczaka.

22 stycznia 1996r. działacze Stowarzyszenia i dyrektor COK Iwona Maj-Florczuk, przekazali Szkole Podstawowej nr 5 sztandar Polskiej Macierzy Szkolnej z 1917 roku, będący od 1987 r. w posiadaniu Miejskiej Biblioteki Publicznej.

Członkowie Stowarzyszenia wzięli też udział w pracach przygotowawczych do obchodów setnej rocznicy urodzin prof. dr hab. Józefa Mazura- polskiego naukowca, rodem z Czeladzi, który opracował system manipulacji zjawiskami meteorologicznymi (FIDO), wykorzystywany podczas II wojny światowej przez Anglików, a polegający na tworzeniu i rozpędzaniu chmur oraz mgieł w zależności od warunków bojowych. Józefowi Mazurowi poświęcona została uroczysta sesja Rady Miejskiej 29 listopada 1996 r. oraz pamiątkowa tablica wmurowana w kościele św. Stanisława B.M. Szczególne zasługi w popularyzację postaci profesora wnieśli nasi członkowie: Wit Gruszka, Marek Mrozowski, Leszek Lasota i Antoni Krawczyk.

Natomiast rok 1997 r. obfitował w uroczystości szkolne: przedstawiciele SMCz wzięli udział w uroczystym nadaniu Prywatnej Szkole Podstawowej na Piaskach imienia Józefa Mazura, w przywróceniu Szkole Podstawowej nr 2 imienia Marii Konopnickiej i w obchodach stulecia Szkoły Podstawowej nr 4. Władysław Kwaśniak w wydawnictwie (wydanym przez Urząd Miasta) *Czwórka czyli historia Szkoły Podstawowej nr 4* udokumentował datę powstania placówki.

W czasie *Dni Czeladzi 2000*, z inspiracji i przy udziale członków Stowarzyszenia, zorganizowana została sesja popularnonaukowa z okazji 90 rocznicy powstania Domu Ludowego na Saturnie, domu który przez ponad pół wieku był ośrodkiem życia kulturalnego w Czeladzi. Miejska Biblioteka Publiczna

przygotowała i wydała ulotkę poświęconą najważniejszym wydarzeniom związanym z jego działalnością.

Ukoronowaniem kolejnej inicjatywy podjętej m.in. przez SMCz było odsłonięcie, 27 września 2000 r., obelisku poświęconego poległym w czasie okupacji hitlerowskiej członkom Związku Orła Białego (polskiej organizacji podziemnej działającej w Zagłębiu Dąbrowskim w czasie II wojny światowej) i upamiętnieniu wydarzeń wybuchu konspiracyjnego składu amunicji w Łażni Miejskiej w grudniu 1940 r.

Także dzięki staraniom SMCz upamiętniono poległych członków ZOB na Piaskach i w kościele Matki Boskiej Bolesnej na Piaskach umieszczono tablicę z ich nazwiskami (Stowarzyszenie współfinansowało wykonanie tablicy). Uroczystość miała miejsce 9 maja 2001 r. ; obecne były władze powiatu i miasta, rodziny pomordowanych , księża, mieszkańcy Czeladzi.

Współpracowaliśmy z władzami miasta przy organizacji I i II edycji festiwalu *Ave Maria* w 2000 r. i 2001 r.

Dzięki zabiegom SMCz i ogromnej pracy dokumentacyjnej Władysława Kwaśniaka, w październiku 2002 r., Urząd Miasta oznaczył 12 grobów żołnierskich z lat 1919-1920 na Cmentarzu Parafialnym przy ul. Nowopogońskiej w Czeladzi (szczegółowe informacje na ten temat można znaleźć w Zeszytach czeladzkich nr 8).

Niebagatelną rolę w dokumentowaniu zanikającej Czeladzi odegrał Jerzy Żymirski, który Czeladź fotografował już od 1954 roku. Na swych fotografiach utrwalił wiele nieistniejących już obiektów starego budownictwa drewnianego i układu przestrzennego miasta. Jego prace prezentowane były podczas licznych wystaw w galeriach Muzeum Śląskiego w Katowicach, Parku Etnograficznego w Chorzowie, w Bibliotece w Będzinie oraz w Galerii Exlibris Miejskiej Biblioteki Publicznej i SDK „Odeon” w Czeladzi. Naszemu miastu poświęcone były ekspozycje: Czeladź, której już nie ma (1982 i 1998), Stary cmentarz w Czeladzi (1994), Barwy mojej ziemi (1999), Zagłębiowski Tryptyk Cmentarny (2000) i My z Czeladzi... (2001).

Realizując postulaty wysunięte na ogólnym zebraniu członków Stowarzyszenia, powołano w październiku 2002 r. Sekcję Seniorów Harcerstwa przy SMCz (komendantem został Mirosław Górnicki) i zainicjowano prace związane z reaktywowaniem działalności harcerstwa w Czeladzi.

Nie zaniechaliśmy też działalności popularyzatorskiej i spotkań z młodzieżą. Do szczególnie udanych należały spotkania z uczniami szkół na Piaskach, przy okazji prezentacji w 2002 r. wystawy Czeladź-Piaski na starych pocztówkach przygotowanej przez Miejską Bibliotekę Publiczną. Dla młodzieży i miesz-

kańców miasta przygotowywane były prelekcje, lekcje historii, zajęcia kół regionalnych, w czasie których omawiane są najważniejsze oraz budzące wątpliwości wydarzenia, wyjaśniane „białe plamy” z historii miasta. Prelekcje prowadzili Antoni Krawczyk, Władysław Kwaśniak, Józef. Łyżwiński, Artur Rejdak. Stałe udzielane były i są konsultacje młodym ludziom piszącym o Czeladzi.

Działalność wydawnicza

Nawiązując do olbrzymiego dorobku wydawniczego pierwszej dekady, władze Stowarzyszenia prowadziły w dalszym ciągu bogatą działalność edytorską.

I tak rok 1994 obfitował w pozycje książkowe: Artur Rejdak promował wydanie publikacji *Czeladź-Piaski: szkic historyczny* oraz *Patroni naszych ulic*, wydaliśmy też *Czeladź w hitlerowskich planach...* Jana Walczaka. W 1995 roku wyszedł drugi numer *Zeszytów Czeladzkich*, wznowiono *Czeladzkie legendy* Władysława Kwaśniaka i *Czeladzkie sądy* Artura Rejdaka, *Grafiki* Marii Nogajowej oraz *Prawa i przywileje miasta Czeladzi nadane przez króla Stanisława Augusta 27 kwietnia 1792r.*, dodrukowano *Czeladź w hitlerowskich planach...* Jana Walczaka

Pod koniec roku 1996 ukazała się publikacja Artura Rejdaka *Miasto Czeladź w Księstwie Siewierskim (1444-1790)* oraz trzeci numer *Zeszytów Czeladzkich*.

14 stycznia 1998 r. w SDK „Odeon” odbyła się promocja dwóch pozycji wydawniczych opublikowanych w 1997 r. staraniem SMCz. Były to: *Nasza Czeladź w XIX w.* Jerzego Terminińskiego i *Zeszyty Czeladzkie nr 4*. Wydanie pierwszej z książek było możliwe i udało się dzięki wykupieniu przez SMCz praw autorskich oraz finansowemu wsparciu Zarządu Miasta. Edytorsko książkę przygotowała i omówiła podczas promocji córka Jerzego Terminińskiego - prof. dr hab. Kamila Terminińska. Prezentacji drugiej pozycji wydawniczej dokonał Artur Rejdak.

Rok 1998 to także takie wydawnictwa jak *Czeladź na mapach XVI-XVII w.* w opracowaniu Józefa Łyżwińskiego, *Czeladź w świetle dokumentów z lat 1228-1786* (praca zbiorowa) czy wreszcie piąty numer *Zeszytów Czeladzkich*. W tymże roku ukazało się wydawnictwo *100 lat Szpitala w Czeladzi*, którego współautorem był Władysław Kwaśniak. Promocja książki odbyła się w listopadzie 1998 r. w Miejskiej Bibliotece Publicznej.

Natomiast rok 1999 przyniósł: szósty numer *Zeszytów Czeladzkich* oraz pracę Artura Rejdaka i Józefa Łyżwińskiego *Związek Orła Białego w Cze-*

dzi, Zygmunt Borg: pro memoria. W ramach promocji książki, w czasie spotkań w szkołach średnich, zagadnienia II wojny światowej w Czeladzi i postać Zygmunta Borga przybliżali autorzy.

W roku 2000 wznowiliśmy *Związek Orła Białego* i wydaliśmy drugą część *Czeladzi w świetle dokumentów z lat 1179- 1789 Józefa Łyżwińskiego*; ukazał się też siódmy numer *Zeszytów Czeladzkich*.

Długo, bo ponad rok, trwały przygotowania do edycji ósmego numeru *Zeszytów Czeladzkich*. Publikacja ukazała się pod koniec 2002 r. i trzeba przyznać, że zawiera niezwykle ciekawe dokumenty, choćby takie jak: nieznane dotąd rękopisy czeladzkie przetłumaczone przez Józefa Łyżwińskiego, doskonale udokumentowaną informację o żołnierskich grobach na Czeladzkim Cmentarzu parafialnym autorstwa Władysława Kwaśniaka czy noty biograficzne działających na Piaszkach członków Związku Orła Białego.

Należy tu podkreślić, że działalność wydawnicza prowadzona przez SMCz możliwa jest dzięki ogromnemu i bezinteresownemu wysiłkowi autorów opracowań (robią to bezpłatnie, zrzekając się praw autorskich na rzecz Stowarzyszenia), dzięki finansowemu wsparciu władz miasta, które zawsze starają się pokryć koszty druku naszych kolejnych publikacji i dzięki dobrej współpracy z drukarniami: z drukarnią „Wiktor” Haliny Kordaszewskiej i drukarnią „Ol-Druk” Adama Olszewskiego.

Współpracowaliśmy też z Urzędem Miasta przy przygotowaniu teczki *Rysunków Marii Nogajowej* (2002 r.) i zestawie pocztówek *Krzyże i kapliczki w Czeladzi* (2001) wydanych przez Wydział Urbanistyki i Ochrony Zabytków.

Od 1999 r. przez wiele lat w *Echu Czeladzi* stałe miejsce na publikacje znaleźli członkowie SMCz: Wit Gruszka z cyklem *Wydarzenia sprzed lat* czyli *repetitio est mater studiorum*, Józef Łyżwiński z *Czeladzkim kalendarium* i Jerzy Żymirski z fotograficznym cyklem *Czeladź, której już nie ma*. Publikują również: Władysław Kwaśniak, Antoni Krawczyk, Artur Rejdak, Paweł Wąsowicz, Ewa Ambroży i Ryszard Liszczyk.

Współpraca z towarzystwami regionalnymi

Towarzystwa regionalne funkcjonujące na terenie Zagłębia Dąbrowskiego od lat podejmują próby skonsolidowania swoich działań. Potrzebą chwili w 1994 r. było wypracowanie form współpracy regionalistów z nauczycielami, celem wprowadzenia do treści nauczania wiadomości związanych z „małą Oj-

czynną” i najbliższym otoczeniem ucznia. Stąd powołanie Komisji Porozumiewawczej Stowarzyszeń Regionu Zagłębia Dąbrowskiego z tymczasową siedzibą w Będzinie. Z ramienia Stowarzyszenia pracował w niej Antoni Krawczyk, a efektem pracy Komisji było nauczanie regionalizmu w szkołach podstawowych Zagłębia.

Bogatą działalność wydawniczą prowadzą też towarzystwa regionalne z najbliższej okolicy a spotkania z okazji promocji książek, są doskonałą okazją do wymiany myśli i doświadczeń. I tak w 1995 roku członkowie Stowarzyszenia brali udział w uroczystej promocji książki *Siewierz - Czeladź- Kozięłowy* w Siewierzu, a w latach 1998-2002 w prezentacjach książek poświęconych Ziemi Będzińskiej m.in. *Dzieje Sarnowa, Wykopaliska archeologiczne i cmentarze Grodzca, Zarys wiadomości o pochodzeniu nazw niektórych miejscowości Zagłębia Dąbrowskiego* opracowanych przez Bolesława Ciepiałę.

Dzięki czeladzianinowi z pochodzenia - Marianowi Ledwójcikowi nawiasem mówiąc działaczowi Związku Orła Białego na Piaskach w czasie II wojny światowej udało się nam nawiązać współpracę z Towarzystwem Regionalnym w Biłgoraju. W październiku 1998 r. członkowie SMCz: Ewa Ambroży, Władysław Kwaśniak i Artur Rejdak gościli w Biłgoraju na zaproszenie tamtejszego Towarzystwa. W czasie wizyty uczestniczyli w sesji popularnonaukowej, podczas której przedstawiali informacje o historii Czeladzi i regionu, o działalności regionalistów czeladzkich, prezentowali wydawnictwa dotyczące naszego miasta.

Rewizyta przedstawicieli Towarzystwa Regionalnego z Biłgoraja w Czeladzi miała miejsce w maju 1999 r. Odbyło się wówczas uroczyste zebranie Stowarzyszenia, w czasie którego regionaliści z Biłgoraja zaprezentowali historię swojego miasta i miejscową specjalność- sitarstwo, mówili o zbiorach muzealnych, o historii sztandaru katowickiego 73 pułku piechoty przechowywanym w muzeum w Biłgoraju. Goście zwiedzili Czeladź, zabytkową kopalnię w Tarnowskich Górach, Muzeum Zagłębia i zamek w Będzinie.

W 2001 r. Stowarzyszenie zostało zaproszone do udziału w spotkaniu Historyków Amatorów dawnego Księstwa Siewierskiego. Brali w nim udział Władysław Kwaśniak i Artur Rejdak; Antoni Krawczyk uczestniczył w Ogólnopolskiej Konferencji Regionalnych Towarzystw Kultury w Warszawie, która odbyła się 19 września w Sejmie RP. Nasi członkowie (Stanisław Dyszy, Artur Rejdak i Ryszard Tarnówka) brali też udział w VII Śląskich Spotkaniach Regionalnych Towarzystw Zagłębia Dąbrowskiego w Dąbrowie Górniczej. Nawiązaliśmy także współpracę ze Stowarzyszeniem Organizacji Pozarządowych MOST, działającym w Katowicach.

Od lat nasi członkowie biorą udział w Ogólnopolskich Kongresach Regionalnych Towarzystw Kultury. I tak w V Kongresie we Wrocławiu w 1994 r. uczestniczył Antoni Krawczyk, w 1998 r. w VI Kongresie w Radomiu stowarzyszenia regionalne województwa katowickiego reprezentował Artur Rejdak, a w VII zjeździe regionalistów w Gorzowie Wielkopolskim w 2002 r. brała udział Ewa Ambroży.

Partnerzy w działaniu

Codzienna praca Stowarzyszenia nie byłaby możliwa bez szerokiej współpracy z organizacjami i instytucjami naszego miasta, to one pomagają w docieraniu do szerokiego grona mieszkańców i w przekazywaniu informacji o najciekawszych odkryciach związanych z historią Czeladzi.

Od lat doskonale układa się współpraca z Miejską Biblioteką Publiczną i z SDK „Odeon”, instytucjami, które są miejscem naszych spotkań, wystaw i promocji kolejnych wydawnictw.

Ważnym partnerem naszych działań jest Urząd Miasta ze swoimi wydziałami: Kultury, Urbanistyki i Ochrony Zabytków, Polityki Społecznej. Niezwykle cenna i owocna jest też współpraca z „Echem Czeladzi”.

Współpracujemy ze szkołami wszystkich szczebli nauczania- bez uczniów i ich nauczycieli nie byłaby możliwa praca popularyzatorska i informacyjna.

Współpracujemy też z Demokratyczną Unią Kobiet w Czeladzi i Klubem Rodów Czeladzkich, ze Związkiem Kombatanów.

Dzięki Jerzemu Żymirskiemu ożywiłmy współpracę z będzińskim Oddziałem PTTK i tam na wielu zebraniach regionalistów Będzina prezentowaliśmy Czeladź.

Ogromnie cenimy sobie współpracę z parafią św. Stanisława BM i parafią Matki Boskiej Bolesnej.

Plany i marzenia

Tematem, który ciągle zaprzątał myśli kolejnych Zarządów Stowarzyszenia była sprawa wydania albumu *Czeladź na starej fotografii*. Czyniono już takie próby wcześniej (*vide* powielaczowa forma w opracowaniu Artura Rejdaka i Stanisława Ogłódka), ale temat ciągle wracał i wprost domagał się podjęcia. Szansa na powodzenie pojawiła się z chwilą, gdy Jerzy Żymirski odkrył w sobie nową pasję i dostrzegł możliwości, jakie daje komputerowa obróbka fotografii. Na początku 2001 roku podjęliśmy decyzję, że jednak wydamy album. Doboru i obróbki zdjęć podjął się Jerzy Żymirski, a my wszyscy z wielką pasją i zaangażowaniem zbieraliśmy zdjęcia związane z Czeladzią, docierali-

śmy do wielu czeladzian (często rozproszonych po całym kraju), aby zgromadzić jak najwięcej materiałów, żeby zdokumentować każdy najdrobniejszy fragment historii i miasta i ludzi. Prace zaplanowaliśmy na kilka lat. Częstokwem efektem tych przygotowań były wystawy fotografii *My z Czeladzi* według pomysłu i w komputerowej obróbce Jerzego Żymirskiego (październik 2001 – SDK „Odeon”) i *Dawno temu w Czeladzi* według pomysłu Jerzego Żymirskiego i komputerowej obróbce Zdzisława Szydły (październik 2002 – SDK „Odeon”). Wystawa ta była możliwa dzięki pani Alinie Żymirskiej. Odejście Jerzego Żymirskiego zahamowało realizację naszych planów, ale mamy nadzieję, że wśród naszych członków znajdzie się pasjonat i Czeladzi, i starej fotografii, i nowych technik komputerowych, i zrealizujemy do końca marzenie o albumie. Na razie przygotowaliśmy wystawę *Czeladź na starych pocztówkach*, pokazującą nasze miasto z kart pocztowych okresu międzywojennego. Tym razem trudno komputerowej obróbki podjął się Jan Powałka.

Przy okazji zdokumentowaliśmy i utrwaliliśmy na płytach CD wszystkie pocztówki z Czeladzi, do których udało się nam dotrzeć.

Inne marzenie Stowarzyszenia, marzenie o muzeum miejskim powoli zaczyna nabierać konkretnych kształtów - w maju 2003 roku otwarta została Czeladzka Izba Tradycji. Mamy nadzieję, że jest to początek większego przedsięwzięcia.

Podsumowanie

Okrągłe rocznice i jubileusze zawsze są okazją do podsumowań i rozliczeń. My też zadajemy sobie pytania: czy to co robimy jest potrzebne i dostrzegane?, czy znajdujemy satysfakcję z naszej działalności?, jak jesteśmy odbierani przez środowisko i decydentów?

Analiza dokonań i osiągnięć Stowarzyszenia za owe minione 20 lat pozwala na dokonanie pozytywnego bilansu i stwierdzenie, że możemy być dumni z rezultatów naszego działania.

Czeladzianie nie tylko ci mieszkający w Czeladzi uważnie śledzą naszą pracę: biorą udział w spotkaniach promujących kolejne wydawnictwa, nabywają je, odpowiadają na apele o udostępnienie materiałów (zdjęć, dokumentów) i dopytują się o nowości związane z historią Czeladzi – mamy zatem dla kogo pracować!

Jesteśmy też cenieni przez władze miasta. Świadczy o tym fakt, że członkowie Stowarzyszenia od 1988 r. biorą udział w pracach Zespołów (Komisji) Historycznych tworzonych przez kolejnych Burmistrzów, służąc swą wiedzą

i doświadczeniem przy podejmowaniu ważnych decyzji związanych z Czeladzą. Przez wiele lat braliśmy też udział w pracach Rady Miejskiej jako radni, i jako członkowie Komisji spoza Rady.

Działalność Stowarzyszenia jest od lat doceniana przez władze miasta i Rady Miejskie, bo wielokrotnie - aż 10 razy - nasi członkowie byli laureatami Nagród Miasta (wykaz w załączniku). O docenianiu naszych kompetencji świadczy też fakt, że na wniosek Stowarzyszenia Rada Miejska przyznała tytuły Honorowych Obywateli Czeladzi: Czesławowi Ślani (1999), Zygmuntowi Szkocnemu (2000) i Januszowi Domagalikowi (2001).

W czasie inauguracji roku kulturalnego 2001/2002 członkowie SMCz: Zofia Sołtysik, Władysław Kwaśniak, Józef Łątka i Jerzy Żymirski zostali uhonorowani Odznakami Zasłużony Działacz Kultury, przyznawanymi przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na wniosek władz miejskich. Należy tu zaznaczyć, że takie odznaczenie otrzymał wcześniej (na początku 2001 r.) Józef Łyżwiński na wniosek Stowarzyszenia Europejskiego PONS GAULI.

W kwietniu 2003 r. za całokształt działalności SMCz otrzymało Nagrodę Starosty Będzińskiego tzw. Kasztelankę a w maju - Nagrodę Miasta Czeladź.

W czasie tej samej uroczystości, koledzy Antoni Krawczyk i Artur Rejdak otrzymali odznakę Zasłużony Działacz Kultury.

Z okazji Jubileuszu dwudziestolecia działalności Stowarzyszenia Miłośników Czeladzi życzymy wszystkim jego członkom dalszych sukcesów, wytrwałości w pracy i zdobywaniu nowych materiałów dotyczących historii miasta i jego mieszkańców. Życzymy pomyślności i wielu, wielu odkryć oraz interesujących pomysłów na działalność w Stowarzyszeniu.

Opracowała
Ewa Ambroży

Opracowano na podstawie:

1. Władysław Kwaśniak: *Jubileusz 10-lecia Stowarzyszenia Miłośników Czeladzi* [w]: *Zeszyty Czeladzkie* 2/1995
2. Sprawozdania i protokoły zebrań Stowarzyszenia za lata 1994-2003

URZĄD MIEJSKI W CZELADZI

41-250 CZELADŹ
ul. Katowicka 45

CENTRALA TELEFONICZNA
67 40 46 - 49

NASZ ZNAK SA.III.900/7/83

CZELADŹ dnia 7.03.83r.

DECYZJA

Na podstawie art.21 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1932r.prawo o stowarzyszeniach /Dz.U.Mr.94 poz.808 z późniejszymi zmianami/ po rozpatrzeniu podania stowarzyszenia pod nazwą " Stowarzyszenie Miłośników Czeladzi" oraz Miejskiej Rady PRON w Czeladzi

po s t a n a w i a m

wpisać do rejestru stowarzyszeń zarejestrowanych Urzędu Miejskiego w Czeladzi pod Nr.7/83 stowarzyszenie pod nazwą " Stowarzyszenie Miłośników Czeladzi " w Czeladzi.

Załącza się oryginał statutu stowarzyszenia z adnotacją o rejestracji.

Od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Wojewody Katowickiego w Katowicach w terminie 14 dni licząc od dnia jej doręczenia.

Otrzymują:

- 1.Stowarzyszenie Miłośników Czeladzi w Czeladzi
- 2.Miejska Rada PRON
- 3.Wydział Kultury Urzędu Miejskiego w Czeladzi
- 4.m / a

NACZELNIK MIASTA

mgr Józef Bywałec

Władze Stowarzyszenia Miłośników Czeladzi w latach 1983 – 2003

Kadencja 25.01.1983 – 1985

Zarząd:

Przewodniczący: Władysław Kwaśniak

Zastępca: Henryk Gajdka

Sekretarz: Anna Zarębska

Skarbnik: Czesława Terminińska

Przewodniczący komisji problemowych:

- komisja historyczna: Jadwiga Tucholska
- komisja muzealna: Jan Bednarczyk
- kulturalno-oświatowa : Andrzej Kot
- komisja pracy twórczej: Jerzy Trzeciak
- pracy z młodzieżą: Ryszard Tarnówka

Komisja Rewizyjna:

Przewodniczący: Lucjan Kita

Członkowie: Urszula Góra

Andrzej Jaros

Wiesław Rudzki

Jan Żyłka

Sąd Koleżeński:

Przewodniczący: Artur Rejdak

Członkowie: Roman Drewniak

Maciej Gondorek

Józef Pawełczyk

Alicja Wątek

Krzysztof Wójcik

Kadencja 1986 – 24.03.1987

Przewodniczący komisaryczny :	Antoni Krawczyk
Zastępca :	Henryk Gajdka
Skarbnik:	Czesława Terminińska

Kadencja 24.03.1987 – 16.04.1989

Zarząd:	
Przewodnicząca	Zofia Sołtysik
Zastępcy :	Władysław Kwaśniak
	Antoni Krawczyk
Sekretarz:	Jacek Wiślak
Skarbnik:	Czesława Terminińska
Członkowie:	Roman Drewniak
	Alicja Wątek
Komisja Rewizyjna:	
Przewodniczący:	Lucjan Kita
Członkowie:	Urszula Góra
	Andrzej Jaros
	Wiesław Rudzki
	Jan Żyłka
Sąd Koleżeński:	
Przewodniczący:	Artur Rejda
Członkowie:	Roman Drewniak
	Maciej Gondorek
	Józef Pawełczyk
	Alicja Wątek
	Krzysztof Wójcik

Kadencja 17.04.1989 – 24.04.1994

Zarząd:	
Przewodnicząca:	Zofia Sołtysik
Zastępca :	Władysław Kwaśniak

Sekretarz:	Antoni Krawczyk
Skarbnik:	Józef Łątka
Członkowie:	Kazimierz Prus
	Alicja Wątek

Komisja Rewizyjna:	
Przewodniczący:	Witold Majcherczyk
Członkowie:	Wiesław Rudzki
	Zdzisław Wieczorek

Sąd Koleżeński:	
Przewodniczący:	Artur Rejak
Członkowie:	Andrzej Miodyński
	Mirosław Górnicki

Kadencja 25.04. 1994 – 20.04.1998

Zarząd:	
Przewodnicząca:	Zofia Sołtysik
Zastępcy : ds. historycznych	Władysław Kwaśniak
ds. organizacyjnych	Artur Rejdak
Sekretarz:	Antoni Krawczyk
Skarbnik:	Józef Łątka
Członkowie:	Zygmunt Wald
	Józef Łyżwiński
	od 1.09.1977 r.
	Teresa Pławna (kronikarz)
	do 2.10.1995 r.
	Jerzy Żymirski
	od 2.10.1995 r.

Komisja Rewizyjna:	
Przewodnicząca:	Wiesława Świech
Członkowie:	Kazimierz Oleksik
	Wiesław Rudzki

Sąd Koleżeński:	
Przewodniczący:	Stanisław Makowski
Członkowie:	Mirosław Górnicki
	Władysław Kopecki

Kadencja 21.04. 1998 – 16.04.2002

Zarząd:

Przewodnicząca:	Zofia Sołtysik
Zastępcy : ds. historycznych	Władysław Kwaśniak
ds. organizacyjnych	Artur Rejdak
Sekretarz:	Antoni Krawczyk
Skarbnik:	Józef Łątka
Członkowie:	Józef Łyżwiński
	Jerzy Żymirski

Komisja Rewizyjna:

Przewodnicząca:	Wiesława Świech
Członkowie:	Kazimierz Oleksik
	Ewa Ambroży

Sąd Koleżeński:

Przewodniczący:	Roman Bieroński
Członkowie:	Marian Pilarek
	Genowefa Rożak

Kadencja 17.04.2002-

Zarząd:

Przewodniczący:	Antoni Krawczyk
Zastępcy :	Artur Rejdak
	Ryszard Tarnówka
Sekretarz:	Ewa Ambroży
Skarbnik:	Bożena Plutecka
Członkowie:	Jerzy Nowak
	Paweł Wąsowicz

Komisja Rewizyjna:

Przewodnicząca:	Wiesława Świech
Członkowie:	Stanisław Dyszy
	Ryszard Gwiazda

Udział członków SMCz w Zespołach Historycznych

1988 - Komisja Historyczna powołana przez Naczelnika Miasta Jerzego Matyję

Antoni Krawczyk
Władysław Kwaśniak
Artur Rejdak

1991-1994 - Komisja Historyczna powołana przez Burmistrza Miasta Eugeniusza Bliźnickiego

Antoni Krawczyk
Władysław Kwaśniak
Józef Pawełczyk
Antonina Zofia Sołtysik

1997-1998 Zespół Historyczny powołany przez Burmistrza Miasta Kazimierza Jakóbczyka

Antoni Krawczyk
Władysław Kwaśniak
Artur Rejdak
Antonina Zofia Sołtysik

1999-2002 Zespół Historyczny powołany przez Burmistrza Miasta Kazimierza Jakóbczyka

Ewa Ambroży
Antoni Krawczyk
Władysław Kwaśniak
Józef Łyżwiński - przewodniczący
Artur Rejdak
Ryszard Tarnówka
Paweł Wąsowicz

2003 - → Zespół Historyczny powołany przez Burmistrza Miasta Marka Mrozowskiego

Antoni Krawczyk
Władysław Kwaśniak
Artur Rejdak

Członkowie Stowarzyszenia Miłośników Czeladzi laureaci Nagród Miasta

1994	Władysław Kwaśniak
1995	Wit Gruszka
1996	Antoni Krawczyk
1997	Antonina Zofia Sołtysik
1998	Marek Mrozowski
	Artur Rejdak
	Roman Romański
1999	Jerzy Żymirski
2000	Józef Łyżwiński
2003	Danuta Kmiecik

Wykaz członków Stowarzyszenia Miłośników Czeladzi na dzień 15.09.2003 r.

Ambroży Ewa
Bliźnicki Eugeniusz
Chlebicki Zdzisław
Dyszy Stanisław
Dzienia Agnieszka
Fischer Ewa
Galbas Ewa
Gawron Marek
Gąsior Zbigniew
Górnicki Mirosław
Górny Tomasz
Grabowska Zofia
Grabowska - Maj Agata
Gruszka Wit
Gruszka Witold
Gwiazda Ryszard
Haber Halina
Jarno Stanisław
Jurczyński Sylwin
Kmieciak Danuta
Kopecki Władysław
Krakowska Barbara
Krakowski Zbigniew
Krawczyk Antoni
Kwaśniak Władysław
Lasota Leszek
Ledwójcik Marian
Liszczyk Ryszard
Łątka Józef
Łyżwiński Józef

Łyżwiński Piotr
Łyżwiński Tomasz
Makówka Zofia
Michalski Stanisław
Maszczyk Gerard
Miodyński Andrzej
Mrozowski Marek
Mróz Włodzimierz
Musiał Krystyna
Nowak Jerzy
Oleksik Kazimierz
Pilarek Anna
Plutecka Bożena
Powąłka Jan
Rączaszek Alicja
Rejda Artur
Różak Genowefa
Sączewski Marian
Słowiński Andrzej
Sojka Zenon
Solarz Zenon
Sołtysik Antonina Zofia
Świech Wiesława
Tarnówka Ryszard
Wąsowicz Paweł
Wąsowicz Teresa
Zawada Jerzy
Zarębska Anna
Zygmuntowski Mateusz
Żymirska Alina

Wydawnictwa Stowarzyszenia Miłośników Czeladzi (zestawienie chronologiczne)

1983

Czeladź w rysunku Marii Nogajowej (teczka rysunków)

Kantor-Mirski Marian: *Czeladź* : szkic monograficzny. (Biblioteczka Stowarzyszenia Miłośników Czeladzi; nr 2) [powielone]

Rączaszek Antoni, W Wróbel: *Pamiętnik powstańca 1863 r.* (Biblioteczka Stowarzyszenia Miłośników Czeladzi; nr 1) [powielone]

1986

Kwaśniak Władysław: *Polska Macierz Szkolna w Czeladzi* [powielone]

1987

Czeladzkie legendy zebrał Kwaśniak Władysław [powielone]

Szenk Roman: *Czeladź: historia, walka, dzień dzisiejszy*

1988

Kwaśniak Władysław: *Był w Czeladzi Uniwersytet...* [powielone]

Musialik Roman: *Wybór wierszy* [powielone]

Musiał Ludwik: *Rozważania nad początkami miasta Czeladzi* [powielone]

Rączaszek Antoni, W Wróbel: *Pamiętnik powstańca 1863 r.* [powielone]

1990

Czeladź w dawnym obiektywie; oprac. Rejdak Artur, reprodukcja zdjęć Stanisław Ogłódek [powielone]

Czeladź w rysunku Marii Nogajowej (teczka rysunków)

Czeladzkie legendy zebrał Kwaśniak Władysław [powielone]

Kwaśniak Władysław, Rejdak Artur: *Aneks do planu miasta* [powielone]

Prawa i przywileje miasta Czeladzi nadane przez króla Stanisława Augusta 27 kwietnia 1792 roku [powielone]

Rejdak Artur: *Czeladzkie sądy* [powielone]

Rejdak Artur: *Herby Czeladzi* [powielone]

1991

Kwaśniak Władysław: *Czeladź: pola. drogi. ulice* [powielone]

Kwaśniak Władysław: *Działalność społeczna ks. Bolesława Pieńkowskiego w Czeladzi: zbiór materiałów prasowych* [powielone]

Rejdak Artur: *Odwiedzili Czeladź* [powielone]

1992

Kwaśniak Władysław: *Był w Czeladzi Uniwersytet...* [powielone] wzn.

Kwaśniak Władysław: *Polska Macierz Szkolna w Czeladzi* [powielone] wzn.

Kwaśniak Władysław: *Powstania Śląskie a Czeladź* [powielone]

1993

Zeszyty Czeladzkie 1/1993

1994

Rejdak Artur: *Czeladź-Piaski: rys historyczny*

Rejdak Artur: *Patroni naszych ulic*

Walczak Jan: *Czeladź w hitlerowskich planach wobec Zagłębia Dąbrowskiego 1939-1945*

1995

Czeladzkie legendy zebrał Kwaśniak Władysław; il. Maciej Żymirski

Rejdak Artur: *Czeladzkie sądy*; popr. i uzup. [powielone]

Zeszyty Czeladzkie 2/1995

1996

Rejdak Artur: *Miasto Czeladź w Księstwie Siewierskim (1444-1790)*

Zeszyty Czeladzkie 3/1996

1997

Termiński Jerzy: *Nasza Czeladź w XIX wieku*

Zeszyty Czeladzkie 4/1997

1998

Czeladź na mapach XVI – XVII w. : oprac. Łyżwiński Józef

Czeladź w świetle dokumentów z lat 1228-1786 ; oprac. Kwaśniak Władysław, Łyżwiński Józef, Mrozowski Marek, Rejdak Artur [powielone]

Rączaszek Antoni, W Wróbel: *Pamiętnik powstańca 1863 r.* [powielone] wzn.
Zeszyty Czeladzkie 5/1998

1999

Rejdak Artur : *Związek Orła Białego*. Łyżwiński Józef: *Zygmunt Borg: pro memoria*

Zeszyty Czeladzkie 6/1999

2000

Łyżwiński Józef: *Czeladź w świetle dokumentów z lat 1179-1789. Cz.2. Czeladzkie kalendarium*

Rejdak Artur : *Związek Orła Białego*. Łyżwiński Józef: *Zygmunt Borg: pro memoria*. – Wyd. 2

Zeszyty Czeladzkie 7/2000

2002

Zeszyty Czeladzkie 8/2002

WYRÓŻNIENIA

1983

2003

DYPLOM

DLA

Stowarzyszenia Miłośników Czeladzi

KASZTELANKA 2003

**NAGRODA STAROSTY BĘDZIŃSKIEGO
W DZIEDZINIE UPOWSZECHNIANIA
I OCHRONY DÓBR KULTURY**

**BOŻENA RESPONDEK
STAROSTA BĘDZIŃSKI**

Będzin, dnia 7 marca 2003 r.

STOWARZYSZENIE MIŁOŚNIKÓW CZELADZI

Laureat NAGRODY MIASTA CZELADŹ w 2003 roku

Niech to honorowe wyróżnienie będzie wyrazem uznania dla 20-letniej działalności członków Stowarzyszenia, skupiającej się przede wszystkim na badaniu i upowszechnianiu historii naszego miasta. Dzięki wielkiej pasji, jaka cechuje Członków Stowarzyszenia, ocalonych od zapomnienia zostało wiele cennych pamiątek z przeszłości, a także uhonorowano pamięć osób i miejsc jakże ważnych tak dla historii jak i przyszłych pokoleń.

PRZEWODNICZĄCY RADY MIEJSKIEJ

Janusz Gątkiewicz
Janusz Gątkiewicz

BURMISTRZ MIASTA

Marek Mrozowski
Marek Mrozowski

Czeladź 2 maja 2003 rok

14 XII 1988 r. Ogólne zebranie Stowarzyszenia. Od lewej: Artur Rejdak, Zdzisław Wieczorek, Zygmunt Wald, Tadeusz Gwiazda, Jerzy Zakrzewski

29 XII 1993 r. Harcerski oplatek. Od lewej: Władysław Kwaśnik, Józef Łątka, Kazimierz Oleksik, Artur Rejdak.

25 IV 1994 r. Zebranie sprawozdawcze. Od lewej: Zofia Sołtysik, Artur Rejdak, Mirosław Górnicki

7 V 1994 r. Uroczystości z okazji 120 rocznicy urodzin i 50 rocznicy śmierci ks. Bolesława Pieńkowskiego. Od lewej: Eugeniusz Bliźnicki, Władysław Kwaśnik, Zofia Sołtysik, ks. Mieczysław Oset, proboszcz parafii w Siemonii Witold Majcherczyk, Antoni Krawczyk.

29 XI 1996 r. 100 rocznica urodzin prof. dra Józefa Mazura - odsłonięcie tablicy pamiątkowej w kościele św. Stanisława BM

29 XII 1996 r. Harcerski opłatek zorganizowany przez SMCz i Komendę Hufca ZHP w Czeladzi. Od lewej: Józef Pawełczyk, Mirosław Górnicki

21 IV 1999 r. Milena Wesołowska otrzymuje nagrodę za udział w V edycji Konkursu Wiedzy o Czeladzi.

28 X 1999 r. Wystawa fotografii Jerzego Żymirskiego.

27 IX 2000 r. Uroczystości odsłonięcia obelisku poległych członków Związku Orła Białego

9 V 2001 r. Odsłonięcie tablicy pamiątkowej, w Kościele Matki Boskiej Bolesnej na Piaskach, poległym w czasie okupacji hitlerowskiej pochodzącym z Czeladzi-Piasków za udział w Związku Orła Białego.

Styczeń 2001 r. Promocja „Zeszytów Czeladzkich” 7/2000. Od lewej: Ryszard Gwiazda, Stanisław Jarno, Roman Romański, Wit Gruska, Stanisław Dyszy, Ryszard Liszyk, z tyłu siedzą: Danuta Kmiecik, Ryszard Tarnówka, Józef Łątka.

Od lewej: Józef Łyżwiński, Zofia Soltysik, Artur Rejdak, Władysław Kwaśnik.

Stanisław Dyszy, Ryszard Liszczyk, Sylwina Jurczyńska, Kamila Terminińska, Zenon Sojka.

2 V 2001 r. - Janusz Domagalik otrzymał tytuł Honorowego Obywatela Czeladzi.

Czerwiec 2002 r. Wręczenie dyplomu Honorowego Członka Stowarzyszenia Zygmuntovi Szkocnemu. Dyplom wręczają: Artur Rejdak, Antoni Krawczyk, Ewa Ambroży.

8 III 2003 r. Sekcja Seniorów Harcerstwa przy SMCz - prezentacja odnalezionego sztandaru Hufca Czeladzi. Od lewej: Stanisław Dyszy, Antoni Krawczyk, Jerzy Krzemień, Władysław Kwaśnik, Mirosław Górnicki.

7 III 2003 r. Starosta Będziński Bożena Respondek wręcza nagrodę „KASZTELANKI” dla SMCz. Odbiera Antoni Krawczyk

Spis treści:

<i>Historia Stowarzyszenia</i>	9
<i>Władze SMCz w latach 1983-2003</i>	26
<i>Udział członków SMCz w zespołach historycznych</i>	30
<i>Członkowie SMCz laureaci Nagród Miasta</i>	31
<i>Wykaz członków SMCz na dzień 15.09.2003</i>	32
<i>Wydawnictwa SMCz</i>	33
<i>Wyróżnienia</i>	36
<i>Sponsorzy uroczystości</i>	50

